De Delta werkt!

Verslag van de zesde werkconferentie Zuidwestelijke Delta, 28 september 2011, Restaurant Grevelingen te Bruinisse

Terwijl de zon volop schijnt en met een prachtig uitzicht op de Oosterschelde opent dagvoorzitter Dorien de Wit op 28 september de zesde Werkconferentie. Deze keer in Bruinisse, centraal gelegen in het gebied.

Welkom

Gedeputeerde Jules Iding heeft eind september zijn functie moeten neerleggen. De nieuwe voorzitter van de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta, gedeputeerde Johan van den Hout, is vandaag aanwezig. Hij is de week voorafgaand aan de conferentie geïnstalleerd. Johan heet alle tweehonderd aanwezigen van harte welkom. "Vandaag ben ik op mijn derde werkdag hier als onderdeel van mijn inwerkprogramma. Ik kom vooral luisteren en rondkijken. De Zuidwestelijke Delta is niet nieuw voor mij: als Statenlid was ik in het voorjaar al aanwezig bij de 3PS-dag. Ik merk dat de delta voor de gemiddelde Brabander ver weg is, behalve voor West-Brabant dan. Mijn ervaringen met water zijn beperkt, al heb ik in Tilburg jaren op het water gewoond. Van daaruit zag ik ook risico's en kansen: het gebied kon ontwikkeld worden als industriehaven of als woongebied. Dat zoek ik ook bij dit programma."

Stand van zaken: presentatie door programmadirecteur

Programmadirecteur Joost Schrijnen geeft een presentatie. "Het is alweer een jaar geleden dat we elkaar in zo'n grote bijeenkomst hebben getroffen. Daarom is het goed om het geheel weer even neer te zetten. U weet misschien nog dat we in de vorige conferentie onze centrale driehoek (Vitaal, Veerkrachtig, Veilig) gedraaid hebben. Economische ontwikkeling is de belangrijkste pijler. Maar een gebied kun je alleen ontwikkelen als er een veilige en gezonde basis is.

Wat je nu merkt, is dat ook Den Haag aan het schuiven is gegaan. Er is een bewustzijn ontstaan over Nederland als waterland. Als voorbeeld wil ik graag wijzen op het droge voorjaar, wat geleid heeft tot discussies in de Tweede Kamer over de zoetwater-voorziening in de Zuidwestelijke Delta, o.a. met de Motie Koppejan.

Intussen is het Deltaprogramma 2012 op Prinsjesdag gepresenteerd. Hierin staat een aantal belangrijke constateringen. Zo moet rekening gehouden worden met een langere stormopzetduur (van 29 naar 35 uur), waardoor keringen en sluizen langer dicht moeten blijven, met alle gevolgen van dien. Er staat ook in dat we anders met de Grevelingen moeten omgaan: als waterbergingslocatie. Dit als (een tijdelijk) alternatief voor het ophogen van de dijken langs het Hollands Diep / Haringvliet. Verder wordt het Haringvliet / Hollandsch Diep / Biesbosch aangewezen als het IJsselmeer van de Zuid-westelijke Delta om te dienen als de grote zoetwater motor. We moeten kijken hoe we met dat zoetwater verder willen omgaan.

Vooruitkijkend hebben we op 26 oktober a.s. een gesprek met staatssecretaris Atsma over de uitvoeringsstrategie Volkerak-Grevelingen. Het gaat hierbij om een pakket aan projecten, waarbij het van groot belang is om dit in de juiste volgorde aan te pakken. Zo dachten we eerst dat we het Volkerak vanuit de Oosterschelde zout zouden kunnen maken. Maar dit kan ook vanuit de Grevelingen, zeker als daar een kans ontstaat voor een getijcentrale. Dan moet minister Verhagen wel meedoen aan de voorgestelde proefcentrale. Dit geeft een economische ingang met een positief ecologisch perspectief. Eraan gekoppeld zitten allerlei regionale ontwikkelingen op de Brouwersdam. Ook daarvoor hebben we het Rijk nodig. Het Rijk is ook bezig met een nieuwe scheepvaartsluis bij Willemstad. Hiervoor moeten we weten of een zoet-zoutscheiding toegepast moet worden. Kortom, een spannend geheel!

Gesprek met leden van de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta over hun kijk op de ontwikkeling in het gebied

Ger Van der Velde (burgemeester gemeente Goedereede):
"Voor ons is de integraliteit van dit programma belangrijk. Op lokaal niveau vinden allerlei initiatieven plaats en het is belangrijk dat gemeenten daarin hun rol kunnen spelen. Waar wij behoefte aan hebben, is duidelijkheid en besluiten, want we willen aan de slag. Als voorbeeld noem ik dat Goedereede net het Ecohotel aan de Punt heeft goedgekeurd als voorbeeld van gebiedsinrichting. Daarom roepen we als gemeenten ook op om te komen tot een besluit over het Volkerak als start voor initiatieven uit de regio."

Jan Geluk (dijkgraaf waterschap Hollandse Delta):
"De waterschappen gaan over de veiligheid, waterkwaliteit en waterkwantiteit. We willen zoetwater in de polder krijgen om boeren en industrie hiervan te voorzien. Snelle beslissingen hierover zijn nodig. Maar de besluiten worden pas in 2014/2015 genomen. Kleine stappen maken is belangrijk. Als waterschap zijn we dan ook volop bezig, bijvoorbeeld aan de inrichting van Oost-Flakkee. Daarnaast willen we een mogelijke zoutlek uit de Volkeraksluizen op het Hollandsch Diep veiligstellen. Wat de veiligheid betreft zijn er nieuwe normen nodig, want de bevolkingsgroei en investeringen op het land zijn gestegen."

Rein van der Kluit (Hoofdingenieur-directeur Rijkswaterstaat Zeeland):
"De Zuidwestelijke Delta is een complex geheel, waarin Rijkswaterstaat zijn best moet doen om de componenten zo goed mogelijk aan te reiken. Zo zijn we bezig om staatssecretaris Atsma zo goed mogelijk voor te bereiden op de veiligheidsaspecten. Daarnaast hebben we een ecologisch probleem (blauwalg) dat we als beheerder onder de aandacht brengen. Verder vraagt de huidige Krammersluis om groot onderhoud. Hoe je dat aanpakt en of dat betekent dat de huidige werkwijze wordt doorgezet, heeft gevolgen voor de scheepvaart (kortere of langere wachttijd). Dit moeten we duidelijk maken."

Sjoerd Heijning (gedeputeerde, provincie Zeeland):
"Een getijdencentrale in de Brouwersdam is best moeilijk, maar de moeite van het proberen meer dan waard. Het idee pakken de provincies Zuid-Holland en Zeeland samen op. Dit project hebben we samen ingediend bij Topsector Water. Ook in de Oosterscheldekering kijken we naar energieopwekking. In de Grevelingen is het meer zoeken naar de integraliteit en dat vind ik interessant. Ik ben hierover echt enthousiast

en we hebben dit tien dagen geleden ook met minister Verhagen besproken tijdens de Oesterpartij in Middelburg."

Jacques Vroon (afdelingshoofd Water, provincie Zuid-Holland):
"Gedeputeerde Han Weber heeft zoetwater bovenaan zijn agenda gezet. Zo bestuderen we de ideeën voor een bellenscherm in de Nieuwe Waterweg. Daarbij merken we dat lokale initiatieven steeds belangrijker worden. Ecologie was de reden om te gaan investeren, maar we zoeken nu meer naar samenhang. Concreet kunnen we door de bezuinigingen minder projecten doen. De keuze is dus: waar is geld voor en waarvoor niet? De Staten willen wel geld vrijmaken om ruimte voor recreatie te behouden."

Gerard van der Sar (portefeuillehouder Deltawateren, ministerie EL&I):
"Innovatie is de motor voor economische groei. Dat zien we bijvoorbeeld in de Kanaalzone rond Biobased Economy, maar ook rond de getijdencentrale. Het ministerie heeft een nieuwe rol gekozen: vooral innovaties ondersteunen die veelbelovend zijn binnen de topsectoren. We kijken dan ook vooruit naar de Deltabeslissingen in 2014/2015."

Linda-Rose Santhagens (clusterhoofd Ruimte en Gebruik, ministerie I&M)
"Vanuit het waterbeheer besteden we veel aandacht aan het Adaptief Deltamanagement. Beslissingen die genomen worden, moeten zodanig werken dat we achteraf geen spijt hebben van de maatregelen."

Werksessies
Tijdens de werkconferentie vonden verschillende werksessies plaats. Hieronder volgt van iedere sessie een korte terugkoppeling.

Werksessie 'kwartetten met de buren' – Rijnmond-Drechtsteden
Door: Harry van Huut / Jitske Verkerk

In de deelsessie 'kwartetten met de buren' is uitgebreid gesproken over de relatie tussen de Zuidwestelijke Delta en Rijnmond-Drechtsteden. In een korte presentatie legde plv. directeur Harry van Huut uit welke waterveiligheids- en zoetwaterproblemen in Rijnmond-Drechtsteden te verwachten zijn, en welke afhankelijkheden er liggen met de Zuidwestelijke Delta. Juist deze afhankelijkheden leiden tot een paar interessante discussiepunten. In ieder geval wordt geconcludeerd dat het gaat om één watersysteem. Extra waterberging in de Zuidwestelijke Delta is één van de mogelijke maatregelen om droge voeten te houden in Rijnmond-Drechtsteden. Daarnaast hangen waterveiligheid en zoetwatervoorziening nauw met elkaar samen. Dit geldt voor de korte termijn – zo kan verzilting van het Volkerak-Zoommeer alleen plaatsvinden als de zoetwatervoorziening is geregeld – maar ook op de lange termijn – zo zou extra berging bijvoorbeeld 'uitgeruild' kunnen worden tegen meer zoetwater voor de Zuidwestelijke Delta door het gebruik van zoetwater om de verzilting in de Nieuwe Waterweg te verminderen. Tot slot wordt

aangegeven dat het onderwerp nauwelijks leeft bij gemeenten en burgers. Het is tijd dat we met een duidelijke boodschap komen en die uitdragen aan de burgers en de volksvertegenwoordiging.
Als afsluiter nog een korte peiling naar aanleiding van de stelling: 'er is in de Zuidwestelijke Delta bestuurlijk draagvlak voor oplossingen voor waterproblemen in Rijnmond-Drechtsteden'. Bij aanvang waren zes van de zestien personen het hiermee eens. Na de sessie is dit aantal gegroeid tot tien personen. We hebben dus door het 'kwartetten' zeker winst geboekt op het vlak van 'solidariteit'!

Werksessie 'Integraal omgevingsplan Oosterschelde'
Door: Sjoerd Heijning / Lisette Veldkamp

Gedeputeerde Sjoerd Heijning gaf aan dat de provincie Zeeland werkt aan het Omgevingsplan 2012-2018. De Oosterschelde heeft in dit plan een prominente rol. In de Oosterschelde zijn veel initiatieven. Zo zijn er diverse recreatieve ontwikkelingen en wordt ook de Oosterschelde voor tal van economische activiteiten gebruikt. Deze functies kunnen in potentie met elkaar in de knel komen, zeker wanneer de Oosterschelde in de toekomst een sterkere gebruiksfunctie krijgt. Deze initiatieven zullen dan ook in samenhang met elkaar moeten worden ontwikkeld.

In de werksessie hebben we gedroomd over de Oosterschelde in 2055 en wat dat voor ons als mensen betekent en wat de Oosterschelde voor Nederland betekent. Hier kwamen diverse beelden uit: een prominente rol ten aanzien van de energieproductie (getijdenenergie, windenergie), duurzame viskweek of als voedselproducent voor Nederland en Vlaanderen. In 2055 hoopt men dat het voedseltekort in de Oosterschelde is opgelost door een (her)aansluiting op de rivieren.

Een enkeling durft de stelling aan dat de stormvloedkering op dat moment is verdwenen en dat de natuurlijke dynamiek is teruggekeerd. Opvallend is dat veel deelnemers de primaire waterkeringen flexibeler willen gebruiken voor wonen, recreëren en voedselproductie. De deelnemers zouden graag zien dat ecologie en economie in 2055 meer met elkaar verweven raken. Zo kan de kringloop tussen mens en dier worden gesloten.

Enkele deelnemers zien de Oosterschelde in 2055 als een groot natuurreservaat: de Oosterschelde als groene oase. Daarbij moet uitgegaan worden van de basiskwaliteiten van de Oosterschelde. Er zijn slimme koppelingen gemaakt tussen de vermaakfunctie en de voedsel-/productiefunctie. Hierbij kwam het concept 'farming with nature' aan de orde. Schelpdierkweek kan vanuit deze invalshoek worden gebruikt om veiligheid te garanderen. Schelpdieren kunnen namelijk erosie aan primaire waterkeringen voorkomen. De leefbaarheid in het gebied is sterk verbeterd, door wonen te integreren in de Oosterschelde (paalwoningen, dijkwoningen, enz.). In 2055 is een goede oplossing gevonden voor het behoud van de platen, zodat ook voor de natuurfunctie een belangrijke plaats in het gebied is.

In 2055 is volgens de deelnemers de relatie tussen land en water geoptimaliseerd. Er bestaan dan brede kustzones die voor meerdere functies gebruikt kunnen worden. De Oosterschelde is volgens enkele deelnemers in 2055 een exportproduct. Niet meer alleen waar het gaat om veiligheid, maar vooral ook als het gaat om voedselproductie. Concluderend kan worden gesteld dat de Oosterschelde met haar prachtige natuur door de deelnemers wordt gezien als drager voor tal van economische functies. Daarbij hoort echter wel een flexibele overheid die niet alleen aangeeft wat niet mag, maar vooral ook kijkt welke initiatieven wel kunnen.

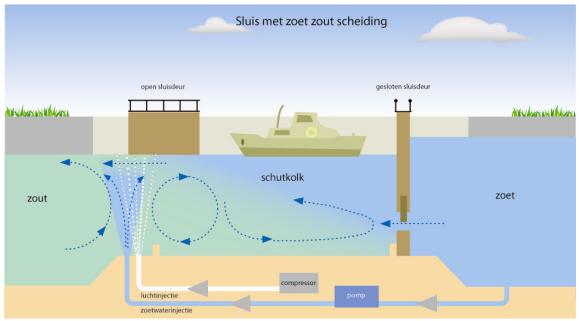
Werksessie 'Adaptief Deltamanagement'
Door Gigi van Rhee / Jon Coosen

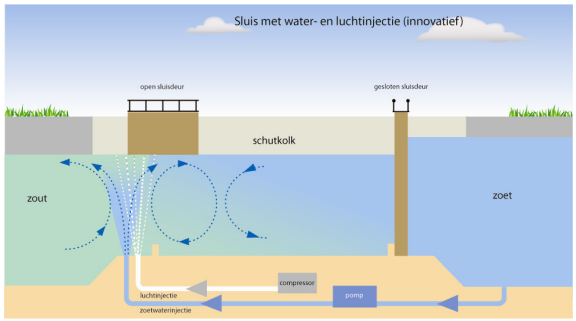
Adaptief Deltamanagement (ADM) laat zien dat het verder uitwerken en uitrekenen van de stappen, die nodig zijn als onderdeel van je strategie, belangrijk zijn voor het bouwen van een goede strategie. Met dit onderzoek kun je vragen beantwoorden over in welke volgorde je de besluiten moet nemen en wat verstandig is om nu of juist later te doen. Een eenmaal genomen volgorde van handelen moet niet in beton gegoten worden. Adaptief management laat toe dat als zich nieuwe ontwikkelingen voordoen, daarop direct ingespeeld kan worden. Daarbij toont het kader van de kansen ("window of opportunity") zodat op tijd besluiten genomen kunnen worden. Als uitstel van besluiten op termijn duurder wordt dan nu investeren (met een gecalculeerd risico), dan moet je dus nu besluiten!

Op de vraag "wat is de rol van de marktpartijen in deze methode?" blijkt juist dat het adaptief denken vanuit de markt komt! De markt is gewend een gecalculeerd risico te nemen. Vanuit Kennis voor klimaat is adaptief management gebruikt als methode om te ontsnappen aan lange termijn klimaatvoorspellingen teneinde nu investeringen te kunnen doen, die altijd goed zijn. De oproep om bij besluiten voor investeringen rekening te houden met al in gang gezette of voorgenomen projecten wordt volledig onderschreven. Houd rekening met de afschrijving van investeringen van projecten met lange looptijd. Besluit over nieuwe investeringen op het terrein van ADM kan pas nodig zijn na einde levensduur van een private investering. Deze investering hoeft daardoor niet opgeschort te worden.

Conclusie
ADM vormt een waardevolle aanvulling (geen vervanging) van huidige afwegings- en besluitvormingsinstrumenten. Aandacht is nodig voor het vertalen van de conclusies naar simpele te nemen besluiten en voor het vertalen naar en overtuigen van verschillende stakeholders.

Werksessie 'Innovaties met zoet- en zoutwaterbeheer en scheepvaartmanagement'
Door: Vincent Beijk / Hans van Pagee / Steven Visser

Inhoudelijke inleidingen
Steven Visser geeft de noodzaak voor beperking van de zoutindringing aan. Hij gaat vooral in op het zoetwateradvies en de lopende discussie over het Volkerak-Zoommeer. Momenteel moeten we inspelen op de actualiteit: in droge periodes treedt verzilting op zoals dit voorjaar. Er is een groot belang bij een goede zoetwatervoorziening voor landbouw en industrie. Maar die zoetwatervoorziening heeft ook een relatie met de scheepvaart (diepe toegang Havens Rotterdam / korte schuttijden bij sluispassages o.a. Volkerak, Krammersluizen).

Hans van Pagee legt het principe van zoutlek(beperking) bij een sluis met zoet-zoutovergang uit. In de praktijk bestaat het dilemma bij de Krammersluizen: er is een hoge mate van zoutlekreductie, maar ook een lange schuttijd. Daarom wordt anders gekeken naar het ontwerp van maatregelen bij de Volkeraksluizen.

Vincent Beijk belicht de beperking van zoutindringing in Rijnmond aan de hand van de afvoerverdeling in de Rijn-Maas monding en het huidige beheer (trapjeslijn Nieuwe Waterweg en lozingsprogramma Haringvlietsluizen). Er zijn kansrijke alternatieven voor beperking van de zoutindringing: een bellenscherm Nieuwe Waterweg en extra doorvoer Krimpenerwaard om het inlaatpunt bij Gouda te ondersteunen.

Discussie
De innovatieve voorzieningen die nu worden uitgewerkt voor de Volkeraksluizen zullen niet leiden tot extra schuttijd in Volkeraksluizen. Deze techniek is ook inzetbaar bij andere zoet-zout scheidingen in sluizen in Nederland. En als dit wordt toegepast in de Krammersluizen kan dit een kortere schuttijd (ongeveer een kwartier per schutting) en minder kosten voor beheer en onderhoud van de huidige zoet-zout scheiding opleveren.

Idee: onze kennis en kunde over zoet en zout inzetten als exportproduct. De innovaties zijn interessant om internationaal onderscheidend te zijn. Het is een concreet voorbeeld van toegepaste Deltatechnologie, toepasbaar o.a. in China, Korea, Indonesië, Vietnam, maar eigenlijk in aangepaste vorm inzetbaar in alle delta's ter wereld. We moeten wel eerst in Nederland aantonen dat het werkt. Door te bouwen leren we en kunnen we het systeem verbeteren.

De beperking van de zoutindringing kost geld en moet nu door ons allen worden betaald. De aanleg zou ook kunnen worden gefinancierd door samenwerking met publieke en private partijen. Beide partijen ervaren de voordelen van een goede zoet-zout scheiding. Dit zijn overheden, drinkwaterbedrijven, Havenbedrijf, industrie en landbouw. Ook een nieuwe belasting voor de scheepvaart (vaarwegenbelasting) kan hieraan bijdragen. Parallel zou naar de vraagkant gekeken moeten worden. Je kunt zoetwater innovaties doorvoeren om zuiniger met zoetwater om te gaan en de afhankelijkheid te verkleinen.

Tot slot werd vastgesteld dat het bellenscherm veel energie kost. Kan dit milieuvriendelijker? Door het bellenscherm wordt de afvoer van zoetwater uitgespaard via Nieuwe Waterweg. Waar gaat dat dan heen? Er lijkt in West-Nederland al een claim te worden gelegd op dat uitgespaarde zoetwater. Het solidariteitsprincipe is hier zeker aan de orde. Hierbij moet je oppassen voor de opbouw van vaste rechten op zoetwater en de vergroting van de afhankelijkheid van zoetwater.

Werksessie 'Gebiedsontwikkeling Goeree-Overflakkee'
Door: Oswald Lagendijk / Guido op 't Hof / Adriaan Bijl / Hans van Engen

Het ontwerpatelier Goeree-Overflakkee benadert de aanloop naar de Deltabeslissingen vanuit het perspectief van het eiland en zijn bewoners. Cruciaal daarbij zijn de condities die het Haringvliet in de toekomst zal bieden, onder andere ten aanzien van de vraag waar de grens komt te liggen tussen zout en zoet water. In dat licht is het recente Kierbesluit / Vismigratie-bevorderende-maatregel met de aanleg van een zoetwaterkanaal als compenserende maatregel een interessant gegeven. Voor het eiland is van belang om zo slim mogelijk deze nationale opgave te verbinden aan de opgaven op het eiland zelf, zoals de verbetering van de sociaal-economische structuur en efficiëntieverbetering van zoetwatergebruik op bedrijfsniveau. In de werksessie is ingegaan op ontwikkelingsmogelijkheden van deelgebieden binnen het eiland, gekoppeld aan het toekomstig watersysteem.

Allereerst moet slimmere gedraineerd worden op het eiland. Hierdoor kunnen zich in de akkers betere regenwaterlenzen vormen die de zoute kwel kunnen tegengaan. In de tweede plaats moet de afvoer van het zoute kwelwater een stuk efficiënter. Dat kan door het eiland van noord naar zuid door te spoelen, in plaats van het in- en uitlaten van het water op dezelfde plaats, zoals nu het geval is. Beide maatregelen leiden tot een efficiënter gebruik van het zoete Haringvlietwater. Om dit op lange termijn te kunnen blijven doen, is de aanleg van een zoetwaterkanaal op het eiland van groot belang. Deze ontwikkeling biedt ook kansen voor de ruimtelijke ontwikkeling van diverse sectoren en kan daarmee leiden tot een verbreding van het economisch draagvlak op het eiland. Herkend zijn de potenties vanuit vis- en schelpdierenteelt, zowel in het meer als achter de dijk, en de uitstralingseffecten daarvan in termen van horecavoorzieningen (Voedsel & Vermaak). Het veranderende karakter van de landbouw, door schaalvergroting, nieuwe teeltvormen en het inspelen op mogelijkheden van aquacultuur. Ook recreatief ontstaan ontwikkelingsmogelijkheden: door schoner water in combinatie met het bestaande landschap en cultuurhistorische plaatsjes. Last but not least is een recreatieve vaarverbinding tussen Haringvliet en Grevelingen niet los te zien van de discussie over de zoetwateraanvoer; een dergelijke (zoute?) verbinding lijkt misschien op het eerste gezicht strijdig, maar kan mogelijk juist aanvullend zijn aan de betekenis van het zoetwaterkanaal. Langs het zoetwaterkanaal is potentie voor de ontwikkeling van twee kernen (Middelharnis en Stellendam), waar de recreatieve functies en waterfuncties het sterkst aanwezig zijn, met nieuwe activiteiten voor het gebied. Deze kernen kunnen bepalend zijn voor de identiteit, de economische ontwikkeling en leefbaarheid binnen Goeree-Overflakkee.

Om lokaal initiatief onderdeel te laten zijn van het gebiedsproces en een verantwoordelijkheid te laten nemen, is behoefte aan duidelijkheid op regionaal niveau. Om deel te nemen in een gemeenschappelijk doel heeft het bedrijfsleven lef nodig. Zodra een bestuurder het gemeenschappelijk beleid bewaakt als basis van waarop ondernemers kunnen vertrouwen, zullen initiatieven zeker van de grond komen.

Werksessie Oosterschelde
Door: Loes de Jong / Bjorn van den Boom / Leo Adriaanse

Project Oesterdam laat zien dat het programma Zuidwestelijke Delta leidt tot concrete projecten in de Oosterschelde. Op een andere wijze wordt gekeken naar de zandhonger: niet het probleem maar de oplossing staat centraal door het versterken van bestaande of oude waarden. Na een proef op de Galgenplaat wordt nu gewerkt in de Schelphoek en wordt een groot project bij de Oesterdam voorbereid.

Natuurmonumenten, het ministerie van I&M en de provincie Zeeland, nemen, in nauwe samenwerking met de oesterkwekers, het initiatief voor een innovatief project in de Oosterschelde: Veiligheidsbuffer Oesterdam. Dit project onderzoekt hoe je met het aanbrengen van zand, het bestaande platensysteem dat direct aan de Oesterdam ligt, kunt ophogen en zo de aantasting door golven en getij vermindert. De proef gaat van start nádat de vernieuwing en versterking van de bestaande dijkbekleding is afgerond in 2012. De proef kan ervoor zorgen dat de dijk langer meekan en een volgende ronde van versterken van de dijk met 25-30 jaar kan worden uitgesteld. Tegelijkertijd stopt het aanbrengen van zand op geleidelijk verdwijnen van de platen (zandhonger) en helpt het de natuur- en landschapswaarden te herstellen. De praktijkproef gebeurt lokaal over een lengte van circa 2 kilometer. De situatie zoals die zich bij de Oesterdam voordoet, zal de komende jaren op veel meer locaties in de Oosterschelde optreden en gaat dan in totaal over tientallen kilometers dijklengte.

In de Zuidwestelijke Delta is behoefte aan integraal uitgewerkte voorbeeldprojecten die veiligheid verbinden met kansen voor economische ontwikkeling en het herstellen of behouden van ecologische kwaliteit van water en natuur. Zulke projecten laten zien dat het samenwerken van verschillende partijen en belangen meerwaarde oplevert voor een evenwichtige ruimtelijke inrichting van het gehele gebied. De ervaring kan input leveren voor het gebiedsprogramma 'Bergen op Zoom aan Zee' en de gebiedsalliantie Oosterschelde. Daarnaast is het project een goed voorbeeld van 'adaptief deltamanagement' omdat het aanbrengen van zand een flexibele manier is. Er wordt ervaring opgedaan voor toepassing op grotere schaal om kosteneffectief en doelmatig de veiligheid rond de Oosterschelde te blijven borgen.

Conclusie:
1. De Oosterschelde is een gezamenlijk probleem, dus er moet gezamenlijk gewerkt worden aan oplossingen. We moeten ons flexibel opstellen (over de eigen schaduw heen kijken).
2. Houd het simpel, begin nu, zet kleine stappen en blijf vooruit kijken!
- De huidige toestand is te vergelijken met een motor die in z'n achteruit staat;
- De suppletie van zand, zoals het proefproject Klimaatbuffer Oesterdam, helpt je om de veiligheid op orde te houden en de condities van het natuurlijke systeem van platen en slikken in stand te houden: de motor gaat stationair draaien;
- Om de motor in z'n vooruit te zetten, is aanvoer van voedingsstoffen vanuit het nabijgelegen Zoommeer nodig, pas dan help je de Oosterschelde vooruit.

3. Maak de urgentie bestuurlijk en politiek door ondernemers, gebruikers, beheerders en regionale partijen bijeen te brengen in doelgerichte deelallianties of coalities.
4. Betrek ook Bergen op Zoom en Tholen bij de Oosterschelde: het gaat niet om de 'achterkant van de Oosterschelde' maar om het verbinden van het Zoommeer met het Volkerak via de Oosterschelde.
5. Voorkom de handrem op het Oosterschelde proces!

Aanbevelingen voor de Adviesgroep of stuurgroep
- Stimuleer het uitwerken van voorbeeldprojecten zoals de Oesterdam en zorg ervoor dat ook zonder conflicten gebruikers, ondernemers, beheerders en overheden met elkaar aan tafel gaan om meerwaarde te realiseren.
- Bevorder het besef dat de Oosterschelde een gezamenlijk probleem of opgave is van gebruikers, beheerders, ondernemers en overheden en dat dit de urgentie voor opgaven en oplossingen bepaalt.
- Biedt ruimte voor experimenten voor vernieuwende oplossingen en ideeën.

Werksessie 'Samen op weg naar de Deltabeslissingen'
Door Katja Portegies / Martie van Essen
In het Deltaprogramma is het essentieel om de opgaven voor veiligheid, zoetwatervoorziening en de rol die ruimtelijke inrichting daarbij kan spelen in samenhang te benaderen. Dat gebeurt in het deelprogramma Zuidwestelijke delta en in de Deltabeslissingen. Deze vijf 'Deltabeslissingen' hebben invloed op de toekomstige veiligheids- en zoetwaterstructuurvan ons land. In 2014 worden deze deltabeslissingen aan de politiek voorgelegd.

Tijdens deze workshop blijkt dat door verbindingen tussen de lange en de korte termijn oplossingen bestuurlijk draagvlak voor zowel de lange als de korte termijn kan ontstaan. Van belang is dat de korte termijn oplossingen niet afhankelijk – of gegijzeld - worden van de lange termijn problemen. Welke besluiten zijn nu mogelijk zonder dat we moeten wachten op de deltabeslissingen? Moet er nu toch al niet worden geinvesteerd in een goede zoetwatervoorziening?

Samenwerking tussen Rijk en regio is een duidelijke uitgangspunt voor de discussie. De regio is vooral op zoek naar kansen binnen het totale Deltaprogramma. Maar voor buitenstaanders zijn de uitgangspunten hiervan nog steeds niet helder. Er wordt een oproep gedaan om vooral door integraal te werken de uitvoering van (deel)projecten mogelijk te maken op de korte termijn, waardoor zowel politiek als maatschappelijk draagvlak ontstaat: "pak je succeskansen".

De deltabeslissingen maken wel duidelijk dat mogelijke oplossingen bezien moeten worden op een schaal van de gehele Delta. Opvallend is dan dat bij de rivieren mogelijke oplossingen liggen als het gaat om de bescherming van de Rijn Maas Delta. Daar moet meer aandacht voor komen.

De deltabeslissingen richten zich op 2014. Maar welke informatie over en voorbereiding van projecten is daarvoor nu al nodig? Geef daarom aan hoe deelprojecten nu kunnen bijdragen en straks mogelijk onderdeel kunnen zijn van die deltabeslissingen. Het is nu voor de regio nog onduidelijk waar die afstemming en besluitvorming over de korte termijn deelprojecten plaatsvindt. Vandaar de oproep om terug te redeneren vanuit 2014 naar nu. Dan komen we er samen wel uit.

Slotwoord
Johan van den Hout sluit als voorzitter van de stuurgroep de ochtend af. Voor hem werden de vele verschillende belangen duidelijk. We moeten zoeken naar de balans tussen Veilig, Vitaal en Veerkracht. "Ik merk dat in 2015 het onderscheid tussen korte termijn en lange termijn verdwijnt in het Deltaplan. We moeten staatssecretaris Atsma om duidelijkheid vragen; het Rijk moet kleur bekennen. Tot 2014 moeten we met kleine projecten aan de slag. Het tekort aan geld dwingt ons om goed samen te werken: dit zou ik profielversterkend bezuinigen willen noemen."

